

ביאורים

לעומת התפיסה המוטעית במושגים רוחני וגשמי, שאליה הרמב"ם מתייחס בביטול, הרי שכנגד הביטוי 'הנפש לעולם לא תשוב אל הגוף' הוא יוצא נחרצות. זהו ביטוי שיש לפוסלו, כי הוא מביא להכחשת מציאות הניסים, ומהווה כפירה בעיקר. הסיבה שהרמב"ם נוקט שאין לפרש את תחיית המתים כמשל היא שכל מאמין בחידוש העולם ובניסים מוכרח לקבל את יכולתו של ה' לעשות כל דבר, חורג מגדרי הטבע ככל שיהיה, ולכן אין שום סיבה לפרש שלא כפשוטו את הפסוק שבו נאמר שישני עפר יקיצו. תחיית המתים, חוזר ומדגיש הרמב"ם, זהו עיקר מעיקרי התורה, ומעולם לא יצא מפיו שלא תהיה תחיית המתים. אמנם חלק מהפוסקים המזכירים זאת הם משל, אך אחרים ודאי עוסקים בתחיית המתים.

אין חיסרון בכך שלא כל הפוסקים עוסקים בעניין תחיית המתים. אם התורה רוצה להשמיע עיקרון מסוים, הרי שדי לה לעשות זאת בפסוק אחד, ואין צורך בכפילה או בשילוש של העניין.

כדוגמה מביא הרמב"ם את עניין הייחוד: "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד" [דברים ו, ד]. עניין אחדותו של הבורא אינו נזכר פעמים רבות בתורה, אך דבר זה אינו מעלה ואינו מוריד, כיוון שאנו יודעים שמשמעות הפסוק היא אחדות ה'. ובעניינינו, משמעות הפסוק היא האמונה בתחיית המתים - ולכן אין זה משנה כיצד נפרש את הפוסקים האחרים העוסקים בעניין זה. אפשר אף שהפוסקים כולם - מלבד אחד - יתפרשו כמשל בלבד, אין זה מוסיף או גורע מאמתות תחיית המתים. הנבואה לימדה אותנו שתהיה תחיית המתים, ובזה די לנו.

הרחבות

• האמת חודרת ללבבות

לא תוסיף אמתותם בכפול מליהם ובשנותם פעמים רבות, ולא תחסר בשלא יכפלו ולא ישנו. הרמב"ם מדגיש כאן שכדי ללמד עיקרון, מספיק שהוא יכתב פעם אחת ואין צורך לחזור עליו פעמים נוספות.

במשלי נאמר: "עד שקרים לא ינקה, ויפית כזבים לא ימלט" [יט, ה]. כלומר, עד שמעיד עדות שקר, לא יצליח לברוח מהעונש. בסופו של דבר הוא ייתפס וייענש על מעשיו. 'לשקר אין רגליים', ולכן כדי שאנשים יאמינו לו צריך לחזור עליו פעמים רבות. אך בתורה, שמשפטיה אמת, מספיק לומר עיקרון פעם אחת כדי שיכנס ללבבות ויאמינו בו. כך פועלים דברי אמת על האדם השומע אותם.

זהו פירוש דברי דוד המלך בתהלים: "לעולם ה' דברך נצב בשמים" [קט, פט]. דבר ה' ניצב בשמים, וככזה, הוא נצחי וקיים לעולם (על-פי הפרשנים שם). כיוון שזו אמת, האמת תמיד קיימת ואינה זקוקה לחיזוקים או לחזרות מיותרות.

ואמנם אשר נכחיש אותו, ואנחנו מתנקים ממונו ° אל השם יתעלה, הוא המאמר "בשלא תשוב הנפש אל הגוף לעולם ושלא יתכן היותו", שזאת ההכחשה מביאה להכחשת הנפלאות והכחשת המופת, כפירה בעקר ויציאה מן הדת.

ולזה נחשב תחיית המתים מפנות התורה, ואין בדברינו כלל מה שיורה על הכחשת שוב הנפש לגוף, אבל יש מהם אמת כמו שזכרנו, ויש מהם משל בלא ספק. וקצתם שלא נאמיניהו כמו שיחשדו הנקים מעברות, ויפרש דברינו בפרוש רחוק עד שיכריע לכה חובה - הוא עתיד לתן את הדין, ולו משפט כל איש רשע חושד בכשרים.

ולא יתכן לאדם שייתה אחר זה הבאור, ויאמר שאנחנו נאמין שכל תחיית המתים שבמקרא משל. אבל יש מהם אמת כמו שזכרנו, ויש מהם משל בלא ספק. וקצתם מספק בהם אם הם משל או אמת. וכשתסתכל כל מה שזכרו החכמים והמפרשים מן האנדרלוסיים ° מזה, ומה שלפני הדברים ואחריהם בכתוב ההוא, יתבאר לה זה, ואין צריך לנו לפי פנות זה המאמר לזה הפרט, כי העניינים לא תוסיף אמתותם בכפול מליהם ובשנותם פעמים רבות, ולא תחסר בשלא יכפלו ולא ישנו.

ואתה יודע שזכרון פנת ° היחוד, הוא אמרו ה' אחד, לא נכפל בתורה. ואחר שמוצאנו דברי הנביא שלא יסבלו בזה פרוש, שיזכר שוב הנפש לגוף, כבר הודיע הספור הנבואי ° בזה, ולא תוסיף אמתת הספור בזה, כשתשים כל מלת "תחיה" שבא במקרא, לשוב הנפש. ולא תחסר אמתת הספור כשתשים קצתם או כלם, מלבד פסוק אחד, משל.

סוף דבר, בא הספור הנבואי, אם פעם אחת אם פעמים רבות, וזכרוהו חכמי ישראל הקדומים והחדשים פעמים אין להם מספר, והתפרסם באמתנו והספיקו עליו, שנפש האדם תשוב לגוף, וזהו הענין הנרצה בתחיית המתים, ואם ° לא יזכרוהו חכם או מחבר.

